

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmma Totivs Theologiæ S. Thomæ Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Tertiæ Partis Volumen Secundum

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romæ, 1619

De numero & modo sacramentorum. Quæstio 65.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38725

intentione deferret pauperibus eleemosynam, quam dominus recta intentione mandaret.

QVÆST. LXV.

De numero sacramentorum, in quatuor articulos diuisa.

D Einde considerandum est de numero sacramentorum.

¶ Et circa hoc quaruntur quatuor.

¶ Primo, utrum sint septem sacramenta?

¶ Secundo, de ordine eorum ad inuicem.

¶ Tertio, de comparatione eorum.

¶ Quarto, utrum omnia sint de necessitate salutis?

ARTIC. I.

Utrum debeant esse septem sacramenta Ecclesia?

Ad primum sic proceditur. Videtur, quod non debeant esse septem sacramenta. Sacramenta enim efficaciam habent ex virtute diuina, & ex virtute passionis Christi. Sed vna est virtus diuina, & vna Christi passio: vna enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos, ut dicitur Hebr. 10. Ergo non debuit esse nisi vnum sacramentum.

¶ 2 Præterea, Sacramentum ordinatur contra defectum peccati. Hic autem est duplex, scilicet pena & culpa. Ergo sufficeret esse duo sacramenta.

¶ 3 Præterea, Sacramenta pertinent ad actiones ecclesiasticæ hierarchiæ, ut per Dionys. ¶ patet. Sed sicut ipse dicit, tres sunt actiones hierarchicæ, scilicet purgatio, illuminatio, & perfectio. Ergo non debent esse nisi tria sacramenta.

¶ 4 Præterea, Aug.* dicit 19. contra Faustum, Sacramenta nouæ legis sunt numero pauciora, quam sacramenta veteris legis. Sed in veteri lege non erat aliquod sacramentum, quod responderet confirmationi, & extremæ vñctioni. Ergo neque hæc debent numerari inter sacramenta nouæ legis.

¶ 5 Præterea, Luxuria non est grauius inter cætera peccata: ut patet ex his quæ in secunda parte dicta sunt. Sed contra alia peccata non instituitur aliquod

360

4 d. 1. q. 1

a. 2. q. 4

con. c. 58.

et 1. Cor.

1.

e. 2. p. 3.

cap. 17. d.

med. 19. 6

2. 2. q. 11.

154. a. 3.

quod sacramentum. Ergo neque contra luxuriam debuit institui sacramentum matrimonij.

SED contra videtur, quod sint plura sacramenta. Sacramenta enim dicuntur quasi quædam sacramenta. Sed multæ aliæ sanctificationes sunt in ecclesia secundum sensibilia signa, sicut aqua benedicta, consecratio altaris, & alia huiusmodi. Ergo sunt plura sacramenta quam septem.

¶ 7 Præterea, Hugo de sancto Victore dicit, quod sacramenta veteris legis fuerunt oblationes, decimæ, & sacrificia. Sed sacrificium ecclesiæ, est vnum sacramentum, quod dicitur Eucharistia. Ergo etiam oblationes & decimæ debent dici sacramenta.

*libr. 1. de
sa. ra. p.
12. c. 10.*

¶ 8 Præterea, Tria sunt genera peccatorum, originale, mortale, & veniale. Sed contra originale peccatum ordinatur baptisumus, contra mortale autem penitentia. Ergo deberet esse aliud præter septem, quod ordinetur contra veniale.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est *) sacramenta ecclesiæ ordinantur ad duo, scilicet ad perficiendum hominem, in his quæ pertinent ad cultum Dei secundum religionem christianæ vitæ, & etiam in remedium contra defectum peccati. Vtroque autem modo conuenienter ponuntur septem sacramenta. Vita enim spiritualis conformitatem aliquam habet ad vitam corporalem, sicut & cætera corporalia conformitatem quamdam spiritualium habent. In vita autem corporali dupliciter aliquis perficitur. Vno modo quantum ad personam propriam: alio modo per respectum ad totam communitatem societatis, in qua viuit: quia homo naturaliter est animal sociale. Respectu autem sui ipsius perficitur homo in vita corporali dupliciter. Vno modo per se, acquirendo scilicet aliquam vitæ perfectionem: alio modo per accidens, scilicet remouendo impedimeta vitæ, puta agridudines, vel aliquid huiusmodi. Per se autem perficitur corporalis vita tripliciter. Primo quidem per generationem, per quam homo
inci-

*q. 62. a. 3
q. 63.
art. 3.*

incipit esse & viuere. Et loco huius in spiritali vita est baptismus, qui est spiritalis regeneratio: secundum illud ad Titum 3. Per lauacrum regenerationis, &c. Secundo, per augmentum, quo aliquis perducitur ad perfectam quantitatem & virtutem. Et loco huius in spiritali vita, est confirmatio, in qua datur Spiritus sanctus ad robur. Vnde dicitur discipulis iam baptizatis, Luc. vlt. Sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto. Tertio per nutritionem, qua conseruatur in homine vita, & virtus. Et loco huius in vita spiritali est Eucharistia: vnde dicitur Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Et hoc quidem sufficeret homini, si haberet & corporaliter, & spiritaliter impassibilem vitam. Sed quia homo incurrit interdum & corporalem infirmitatem & spiritalem, scilicet peccatum: ideo necessaria est homini curatio ab infirmitate: quæ quidem est duplex. Vna quidem est sanatio quæ sanitatem restituit. Et loco huius in spiritali vita est poenitentia, secundum illud Psal. 40. Sana animam meam, qui peccavi tibi. Alia autem est restitutio valetudinis pristinae per conuenientem dietam & exercitium. Et loco huius in spiritali vita est extrema vnctio, quæ remouet peccatorum reliquias, & hominem paratum reddit ad finalem gloriam: vnde dicitur Iacobi quinto, Et si in peccatis sit, dimittentur ei. Perficitur autem homo in ordine ad totam communitatem dupliciter. Vno modo per hoc, quodd accipit potestatem regendi multitudinem, & exercendi actus publicos. Et loco huius in spiritali vita est sacramentum ordinis: secundum illud Hebr. 7. quodd sacerdotes hostias offerunt non solum pro se, sed etiam pro populo. Secundo, quatum ad naturalem propagationem; quod fit per matrimonium, tam in corporali, quam in spiritali vita, eo quod est non solum sacramentum, sed naturæ officium. Ex his etiam patet sacramentorum

nume-

numerus, secundum quod ordinantur contra defectū peccati. Nam baptimus ordinatur contra carentiam vitæ spiritalis: Confirmatio contra infirmitatem animi, quæ in nuper natis inuenitur: Eucharstia, contra labilitatem animi ad peccandum: Pœnitentia contra actuale peccatum, post baptismum commissum. Extrema vñtio contra reliquias peccatorum, quæ scilicet non sunt sufficienter per pœnitentiam sublata, aut ex negligentia, aut ex ignorantia: Ordo, contra dissolutionem multitudinis: Matrimonium, in remedium contra concupiscenciam personalem; & contra defectum multitudinis, qui per mortem accidit. Quidam verò accipiunt numerum sacramentorum per quamdam adaptacionem ad virtutes, & ad defectus culparum & pœnalarum, dicentes, quòd fidei responder baptimus, & ordinatur contra culpam originalem: spei extrema vñtio, & ordinatur contra culpam venialem: charitati Eucharistia, & ordinatur contra pœnalitatem malitiæ: prudentiæ ordo, & ordinatur contra ignorantiam: iustitiæ pœnitentia, & ordinatur contra peccatum mortale: temperantiæ matrimonium, & ordinatur contra concupiscenciam: fortitudini confirmatio, & ordinatur contra infirmitatem.

Ad primum ergo dicendū, quòd idem agens principale vitur diuersis instrumētis ad diuersos effectus secundum congruentiam operum. Et similiter virtus diuina & passio Christi operantur in nobis per diuersa sacramenta, quasi per diuersa instrumenta.

Ad secundum dicendum, quòd culpa & pœna diuersitatem habent, & secundum speciem, in quantum sunt diuersæ species culparum & pœnarum, & secundum diuersos hominum status & habitudines. Et secundum hoc oportuit multiplicari sacramenta, vt ex dictis patet*.

in corpore art.

Ad tertium dicendum, quòd in actionibus hierarchicis considerantur & agentes, & recipientes, & actiones. Agētes autē sunt ministri Ecclesiæ: ad quos per-

pertinet ordinis sacramentum. Recipientes autem sunt illi, qui ad sacramentum accedunt, qui producuntur per matrimonium. Actiones autem sunt purgatio, illuminatio, & perfectio. Sed sola purgatio non potest esse sacramentum nouæ legis, quod gratiam confert: sed pertinet ad quædam sacramentalia, quæ sunt catechismus, & exercitium. Purgatio autem & illuminatio simul, secundum Dion.* pertinent ad baptismum; & propter reciduum, secundo pertinet ad penitentiam, & extremam unctionem. Perfectio autem quantum ad virtutem quidem (quæ est quasi perfectio formalis) pertinet ad confirmationem: quantum autem ad consecutionem finis, pertinet ad Eucharistiam.

*c. 3. eccl.
hier. p. 1.
circa fin.*

Ad quartum dicendum, quod in sacramento confirmationis datur plenitudo Spiritus sancti ad robur: in extrema autem unctione, præparatur homo, ut recipiat immediatè gloriam. Quorum neutrum competit veteri testamento; & ideo nihil potuit his sacramentis in veteri lege respondere. Nihilominus tamen sacramenta in veteri lege plura fuerunt numero, propter diuersitatem sacrificiorum & caeremoniarum.

Ad quintum dicendum, quod contra concupiscentiam venereorum oportuit specialiter remedium adhiberi per aliquod sacramentum. Primo quidem quia per huiusmodi concupiscentiam non solum viuitur persona, sed etiam natura. Secundo, propter vehementiam eius, quæ rationem absorbet.

Ad sextum dicendum, quod aqua benedicta & aliæ consecrationes non dicuntur sacramenta, quia non perducunt ad sacramenti effectum, qui est gratiæ consecutio. Sed sunt dispositiones quædam ad sacramenta: vel remouendo prohibens, sicut aqua benedicta ordinatur contra insidias dæmonum, & contra peccata venialia: vel etiam idoneitatem quamdam faciendo ad sacramenti perfectionem, sicut consecratur altare, & vasa, propter reuerentiam Eucharistiæ.

Ad

Ad septimum dicendum, quòd oblationes & decimæ erant tam in lege naturæ, quàm in lege Moyfi ordinatæ, non solum in subsidium ministrorum & pauperum, sed etiam in figuram; & idèd erant sacramenta: nunc autem non remanserunt in quantum sunt figuralia; & idèd non sunt sacramenta.

Ad octauum dicendum, quòd ad deletionem venialis peccati non requiritur infusio gratiæ. Vnde cū in quolibet sacramento nouæ legis gratia infundatur, nullum sacramentum nouæ legis instituitur directè contra veniale, quod tollitur per quzdam sacramentalia: puta per aquam benedictam, & alia huiusmodi. Quidam tamen dicunt extremam vnctionem, contra veniale peccatum ordinari: sed de hoc suo loco dicetur*.

Non compleuit, morte præuenit.

ARTIC. II.

Vtrum sacramenta conuenienter ordinentur secundum modum prædictum?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter sacramenta ordinentur, secundum modum prædictum. Vt enim Apost. dicit 1. Cor. 15. Prius est quod est animale, deinde quod spiritale. Sed per matrimonium generatur homo prima generatione, quæ est animalis: per baptismum autem regeneratur homo secunda generatione, quæ est spiritalis. Ergo matrimonium debet præcedere baptismum.

361
4. d. 2. q.
1. a. 2. c.
d. 7. q. 1.
ar. 1. q. 2.
et Ephes.
5. fin.
tar. præ

¶ 2 Præterea, Per sacramentum ordinis aliquis accipit potestatem agendi actiones sacramentales. Sed agens est prior sua actione. Ergo ordo debet præcedere, & baptismum & alia sacramenta.

¶ 3 Præterea, Eucharistia est spirituale nutrimentum, cõfirmatio autem comparatur augmento. Nutrimentum autem est causa augmenti, & per consequens prius eo. Ergo Eucharistia est prior cõfirmatione.

¶ 4 Præterea, Penitentia præparat hominem ad Eucharistiam. Sed dispositio præcedit perfectionem. Ergo penitentia debet præcedere Eucharistiam.

¶ 5 Præ-

¶ 5 Præterea, Quod est propinquius fini ultimo, est posterius. Sed extrema unctio inter omnia sacramenta propinquior est ultimo fini beatitudinis. Ergo debet habere ultimum locum inter sacramenta.

art. præc.

In contrarium est, quod communiter ordinantur ab omnibus sacramenta, sicut prius dictum est*.

art. præc.

RESPONDEO dicendum, quod ratio ordinis sacramentorum apparet ex his quæ supra dicta sunt. Nam sicut unum est prius, quam multitudo: ita sacramenta quæ ordinantur ad perfectionem unius personæ naturaliter, præcedunt ea quæ ordinantur ad perfectionem multitudinis. Et idem ultimo inter sacramenta ponuntur ordo & matrimonium, quæ ordinantur ad multitudinis perfectionem: matrimonium tamen post ordinem, eo quod minus participat de ratione spiritualis vitæ, ad quam ordinantur sacramenta. Inter ea verò, quæ ordinantur ad perfectionem unius personæ, naturaliter sunt priora illa quæ per se ordinantur ad perfectionem spiritualis vitæ, quam illa quæ ordinantur per accidens, scilicet ad remouendum accidens nociuum superueniens: cuiusmodi sunt pœnitentia & extrema unctio. Posterior tamen est naturaliter extrema unctio, quæ consummat sanationem, quam pœnitentia, quæ inchoat. Inter alia verò tria, manifestum est, quod baptismus, qui est spiritualis regeneratio, est prius: & deinde confirmatio, quæ ordinatur ad formalem perfectionem virtutis: & postmodum Eucharistia, quæ ordinatur ad consecutionem finis.

alias conseruat.

Ad primum ergo dicendum, quod matrimonium secundum quod ordinatur ad animale vitam, est naturæ officium; sed secundum quod habet aliquid spiritualitatis est sacramentum: Et quia minimū habet de spūalitate, ultimo ponitur inter sacramenta.

Ad secundum dicendum, quod ad hoc quod aliquid sit agens, præsupponitur, quod sit in se perfectum. Et idem priora sunt sacramenta, quibus aliquis in seipso perficitur, quam sacramentum ordinis, quo

quo aliquis constituitur perfectior aliorum.

Ad tertium dicendum, quod nutrimentum & præcedit augmentum, sicut causa eius, & subsequitur augmentum, sicut conservans hominem in perfecta quantitate & virtute. Et ideo potest eucharistia premitteri confirmationi, ut Dionys. † facit in libro de eccles. hierarch. & potest postponi, sicut Magist. * facit in 4. sent.

Ad quartum dicendum, quod ratio illa rectè procederet, si penitentia ex necessitate requireretur, ut preparatoria ad eucharistiam. Sed hoc non est verum: nam si aliquis esset sine peccato mortali, non indigeret penitentia ad sumptionem eucharistia. Et sic patet, quod per accidens penitentia preparat ad eucharistiam, scilicet supposito peccato: unde dicitur 2. Paral. vii. Tu Domine iustorum, non posuisti penitentiam iustis.

Ad quintum dicendum, quod extrema unctio propter rationem inductam *, est ultimum inter sacramenta, quæ ordinantur ad perfectionem unius personæ.

ARTIC. III.

Utrum sacramentum Eucharistia sit potissimum inter sacramenta?

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod sacramentum eucharistia non sit potissimum inter sacramenta. Bonum enim commune potius est, quam bonum unius, ut dicitur 1. Ethic. * Sed matrimonium ordinatur ad bonum commune speciei humanæ, per viam generationis: sacramentum autem eucharistia ordinatur ad bonum proprium iumentis. Ergo non est potissimum sacramentorum.

¶ 2. Præterea, Digniora sacramenta esse videntur, quæ per maiorem ministrum conferuntur. Sed sacramentum confirmationis, & sacramentum ordinis non conferuntur, nisi per Episcopum, qui est maior minister, quam simplex sacerdos, per quem confertur eucharistia sacramentum. Ergo illa sacramenta sunt potiora.

Ter. Par. Vol. ij.

G

¶ 3 Præ-

qui ca. 3. agit de Euch. sed c. 4 de cōfirm.

* ubi de confirm. tractat in dist. 7. de Euch. verò dist. 8. * in arg.

in arg.

362
4 d. 7. q. 1
a. 1. q. 3.
c. & d. 8.
q. 1. ar. 1.
q. 1. & 4.
con. c. 74.
col. 2. &
ver. q. 27
ar. 4. cor.
fin.
* ii. 1. eth.
c. 2. in fine
10. 5.

¶ 3 Præterea, Sacramenta tanto sunt potiora, quanto maiorem virtutem habent. Sed quædam sacramenta imprimunt characterem, (scilicet baptis- mus, confirmatio, & ordo,) quod non facit Eucharistia. Ergo illa sacramenta sunt potiora.

¶ 4 Præterea, Illud videtur esse potius, ex quo alia dependent, & non è conuerso. Sed ex baptis- mo dependet eucharistia: non enim potest aliquis eucharistiam accipere, nisi fuerit baptizatus. Ergo baptismus est potior eucharistia.

*non remo-
tè à pr.*

SED contra est, quòd Dion. * dicit 3. cap. ec- clesiast. hierarch. quòd non contingit aliquem per- fici perfectione hierarchica, nisi per diuinissimam eucharistiam. Ergo hoc sacramentum est potissimum omnium aliorum.

*q. 62. a 3
ad 4.*

RESPONDEO dicendum, quòd simpliciter lo- quendo, sacramentum eucharistiæ est potissimum inter alia sacramenta. Quod quidem tripliciter apparet. Primo quidem, ex eo quòd in eo continetur: nam in sacramento eucharistiæ continetur ipse Chris- tus substantialiter: in alijs autem sacramentis con- tinetur quædam virtus instrumentalis participata à Christo, vt ex supra dictis * patet. Semper autem quod est per essentiam, potius est eo quod est per participationem. Secundo hoc apparet ex ordine sacramentorum adinuicem: nam omnia alia sacra- menta ordinari videntur ad hoc sacramentum, sicut ad finem. Manifestum est enim, quòd sacramentum ordinis ordinatur ad Eucharistiæ consecrationem: sacramentum verò baptismi ordinatur ad eucharis- tiæ receptionem. In quo etiam perficitur aliquis per confirmationem, vt non vereatur se subtrahere à tali sacramento. Per pœnitentiam etiam, & extre- mam vnctionem, preparatur homo ad dignè sumen- dum corpus Christi. Matrimonium etiam saltem sua significatione attingit hoc sacramentum, in quantum significat coniunctionem Christi & Ecclesiæ: cuius vnitas per sacramentum eucharistiæ figuratur: vnde
& Apo-

& Apostolus dicit Ephes. 5 Sacramentum hoc magnū est; ego autem dico in Christo & in Ecclesia. Tertio hoc apparet ex ritu sacramentorum? Nam ferè omnia sacramēta in eucharistia cōsumuntur: vt Dion *
 dicit 3. c. eccl. hier. sicut patet, quòd ordinati cōmunicant, & etiam baptizati, si sint adu'ti. Aliorum autem sacramentorū comparatio adinuicem, potest esse multiplex. Nam in via necessitatis, baptismus est potissimum sacramentorum: in via autem perfectionis sacramentum ordinis: medio autem modo se habet sacramentum confirmationis. Sacramentum verò penitentia & extrema vnctionis, sunt inferiores gradus à prædictis sacramentis: quia sicut dictū * est, ordinantur ad vitam Christianā, non per se, sed quasi per accidens, scilicet in remedium superueniētis defectus. Inter quæ tamen, extrema vnctio comparatur ad penitentiam, sicut confirmatio ad baptismum: ita scilicet quòd penitentia est maioris necessitatis, sed extrema vnctio est maioris perfectionis.

cir. princ.

*ar. 1. hie-
ius quæf.*

Ad primum ergo dicendum, quòd matrimoniū ordinatur ad commune bonum corporaliter. Sed bonū commune spirituale totius Ecclesiæ, continetur substantialiter in ipso eucharistia sacramento.

Ad secundum dicendum, quòd per ordinem & confirmationem deputatur fideles Christi ad aliqua specialia officia, quæ pertinent ad officium principis. Et idè tradere huiusmodi sacramenta, pertinet ad solū Episcopum, qui est quasi princeps in Ecclesia. Per sacramentum verò eucharistia non deputatur homo ad aliquod officium, sed magis hoc sacramentum est finis omnium officiorum, vt dictum est *.

*in corpo-
re art.*

q. 61. a. 3

Ad tertium dicendum, quòd character sacramentalis (sicut supra dictum ¶ est) est quadam participatio sacerdotij Christi. Vnde sacramentum, quod ipsum Christum coniungit homini, est dignius sacramento, quod imprimat Christi characterem.

Ad quartum dicendum, quòd ratio illa procedit ex parte necessitatis: sicut enim baptismus, cum sit

maximæ necessitatis, est potissimum sacramentorum; sic ordo & confirmatio habent quãdam excellentiam ratione ministerij, & matrimonium ratione significationis. Nihil enim prohibet aliquid esse secundum quid dignius, quod tamen non est dignius simpliciter.

ARTIC. I V.

Vtrum omnia sacramenta sint de necessitate salutis?

363
4 d. 7. q.
1. a. 1. q.
2. 2. q. 3.
a. 2. q. 1.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod omnia sacramenta sint de necessitate salutis. Illud enim, quod non est necessarium, videtur esse superfluum. Sed nullum sacramentum est superfluum: quia Deus nihil facit frustra. Ergo omnia sacramenta sunt de necessitate salutis.

¶ 2 Præterea, Sicut de baptismo dicitur, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei; ita de eucharistia dicitur Ioan. 6. Nisi manducaveritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ergo sicut baptismus est sacramentum necessitatis, ita & eucharistia.

q. 68. a. 1
2.

¶ 3 Præterea, Sine sacramento baptismi potest aliquis saluus fieri, dummodo non contemptus religionis, sed necessitas sacramentum excludat: ut infra* dicitur. Sed in quolibet sacramento contemptus religionis impedit hominis salutem. Ergo pariter omnia sacramenta sunt de necessitate salutis.

S E D contra est, quod pueri saluantur per solum baptismum, sine alijs sacramentis.

RESPONDEO dicendum, quod necessarium respectu finis, (de quo nunc loquimur) dicitur aliquid dupliciter. Vno modo, sine quo non potest haberi finis: sicut cibus est necessarius vitæ humanæ. Et hoc est simpliciter necessarium ad finem.

Alio modo dicitur esse necessarium id, sine quo non habetur finis ita conuenienter; sicut equus necessarius est ad iter. Hoc autem non est simpliciter

ne-

necessarium ad finem. Primo igitur modo necessitatis sunt tria sacramenta necessaria, duo quidem personæ singulari: baptismus quidem simpliciter & absolute, pœnitentia autem supposito peccato mortali post baptismum. Sacramentum autem ordinis est necessarium Ecclesiæ: quia ubi non est gubernator, populus corrumpet, ut dicitur Prouerbiorum vñdecimo. Sed secundo modo sunt necessaria alia sacramenta: nam confirmatio quodammodo perficit baptismum, extrema vñctio pœnitentiam: matrimonium verò Ecclesiæ multitudinem per propagationem conseruat.

Ad primum ergo dicendum, quòd ad hoc quod aliquid non sit superfluum, sufficit quòd sit necessarium primo vel secundo modo. Et sic sunt necessaria omnia sacramenta, sicut dictum est*.

Ad secundum dicendum, quòd illud verbum Domini est intelligendum de spiritali manducatione, & non de sola sacramentali: ut Augustinus* exponit super Ioannem.

Ad tertium dicendum, quòd licet omnium sacramentorum contemptus, sit salutis contrarius: non tamen est contemptus sacramenti, ex hoc quod aliquis non curat accipere sacramentum, quod non est de necessitate salutis: alioquin omnes qui non accipiunt ordinem, & qui non contrahunt matrimonium, contemnerent huiusmodi sacramenta.

QVÆST. LXVI.

De pertinentibus ad sacramentum baptismi, in duodecim articulos diuisa.

DEinde considerandum est de singulis sacramentis in speciali. Et primo, de baptismo. Secundo, de confirmatione. Tertio, de eucharistia. Quarto, de pœnitentia. Quinto, de extrema vñctione. Sexto, de ordine. Septimo, de matrimonio.

¶ Circa primum occurrit duplex consideratio. Prima, de ipso baptismo, Secunda, de preparatorijs ad baptismum.

G 3 ¶ Cir-

in corpore art.

tra. 26. et 27. 109.